

van los naast elkaar staande feiten, dan moet ook voor de historie een eigen principieel worden gevonden, waardoor deze feiten worden verklaard. Dat principieel meent deze empirische school te hebben gevonden in de „ontwikkeling”, juistere nog in de „Kausalverknüpfung” 44) tusschen deze feiten. Het een wordt uit het ander; dat oorzakelijk verband moet worden nagespeurd, en daarbij moet niet, gelijk het pragmatisme dit wild, het individu op zich zelf worden genomen met zijn wilsmotieven, maar de mensch als sociaal wezen in verband worden gezet met de hem omringende wereld en zoo de tegenstelling tusschen het individualisme en collectivisme worden overwonnen. De methode der historische wetenschap is daarom noch inductief — zij zoekt niet uit het bijzondere het algemeene, noch deductief — zij verklaart niet het bijzondere uit het algemeen, maar genetisch, zij speurt den wordingsgang der feiten na. 45)

Is „ontwikkeling” dus de eenige wet, die op het gebied der historie geldt, dan rijst van zelf de vraag, die zich niet wegcijferen laat, of deze ontwikkeling organisch dan wel mechanisch moet gedacht worden, of in haar een teleologisch principieel werkt dan wel alleen de wet der causaliteit? Het antwoord op die vraag wordt dan ook door deze empirische school duidelijk genoeg gegeven. „Es ist der grösste, der muthigste, der ehabenste Gedanke, zoo roemt OTTOKAR LORENZ zijn meester VON RANKE, dasz die Geschichtswissenschaft den Zusammenhang der Dinge im grossen und ganzen begreifen soll und kann... und dabei doch die elenden Krücken des eingebildeten Zweckbegriffs hinwegwirft, das teleologische Prinzip ein für allemal ebehrlich macht.” 46) HELMOLT neemt met instemming het woord van WILHELM VON HUMBOLDT over: „Zwecke, wie man sie nennen gibt es nicht; die Schicksale des Menschengeschlechts rollen fort, wie die Ströme vom Berge dem Meere zufließen, wie das Feld Gras und Kräuter sprieszt, wie sich Insekten einspinnen und zu Schmetterlingen werden.” 47) En BERNHEIM raadt de historicus aan voor het rechte begrip van deze wet der ontwikkeling de philosophische werken van het Darwinisme te bestudeeren. 48)

Habemus reum confitentem. Deze empirische school, die a